

Rodna Gruda

Pomagamo lahko na vsakem koraku

We Can Help at Every Step

Objavljeno dne/Published on: 01.10.2015

Avtor članka/Article Author: Edita Žugelj Foto: Osebni arhiv

Slovenska mladinska avtorica Ksenija Šoster Olmer z družino živi na zahodni obali ZDA, v bližini San Francisca. Življenje energične in pozitivno naravnane matere treh odraslih hčera izpolnjujejo pisanje, prevajanje in potovanja po svetu. Zelo predano in strastno pa se posveča tudi prostovoljnemu in humanitarnemu delu ter tako po svojih močeh lajša življenje ljudem, ki živijo v težkih razmerah. Vsako poletje pride tudi v Slovenijo.

Ksenija Šoster Olmer is a Slovenian youth author who lives on the West Coast of the USA, in the proximity of San Francisco, together with her family. With loads of energy and a positive attitude, the mother of three grown-up daughters engages in writing, translating and traveling the world. She is passionate about voluntary and humanitarian work and does her best to make the lives of those who live in difficult circumstances easier. She visits Slovenia every summer.

V Kambodži

S Ksenijo sva bili v gimnaziji sošolki, zato sva se tudi v intervjuju tikali.

Že v mladosti si rada potovala, pa si takrat kdaj pomislila, da bi lahko na tujem tudi živela?

Prvič sem bila v Ameriki pri šestnajstih in čeprav mi je bilo zelo všeč, si nisem mogla predstavljati, da bi tam živela. Rada sem po poletnih dogodivščinah in popotovanju križem kraž po Ameriki prišla domov. Potovanje je bilo od nekdaj in še vedno je moja velika strast. Za nas, Slovence, oziroma takrat še Jugoslovane, je bilo potovanje mnogo lažje kot za prebivalce drugih komunističnih držav, ki so bili zaprti za "železno zaveso". Mi smo lahko šli po svetu, samo denarcev nam je manjkalo. Pravzparav je bil stari, temno rdeči jugoslovanski potni list veliko vreden, saj si z njim lahko prišel tako v zahodne kot v vzhodne države. V tretjem svetu, med neuvrščeni, smo bili pa še posebej dobrodošli. Tisti, ki mi je moj potni list ukradel na potovanju z motorjem v Maroku, ga je najbrž zelo dobro prodal! Meni pa nakopal hude nevšečnosti in mi priskutil Maroko. Še do danes, po več kot tridesetih letih, se nisem znova podala tja.

Kaj vse je pripomoglo k tvoji selitvi v ZDA? Je bilo na začetku začasno, tako kot so šli številni Slovenci v tujino "za nekaj let", potem pa ostali?

Ja, to je pa dolga zgodba. Čeprav se nisem imela namena seliti iz Slovenije, je ljubezen naredila svoje. A moj mož ni Američan. No, sedaj je, a ko sva se spoznala, ni bil. Bil je Čeh, spoznala pa sva se na delu v Iraku. Bila je ljubezen na prvi pogled, potem pa sva na skupni poti morala premagati kar nekaj ovir. Največja je bila gotovo ta, da so ga komunisti na Češkem v odsotnosti obsodili na 18 mesecev zapora in se iz Iraka ni mogel vrniti domov. V Jugoslaviji zaradi pravil takrat ni mogel dobiti dela, čeprav je bil visoko izobražen in izkušen gradbeni inženir. Pa sva morala ne le s trebihom za kruhom, ampak tudi iskati novo domovino in nov potni list! S prihranki sva si kupila letalsko karto in šla na pot okrog sveta, da bi jo našla. Imela sva veliko srečo, da se je po naključnem srečanju v dvigalu pokazala možnost za službo v ameriškem gradbenem podjetju.

Seveda sva si, tako kot mnogi izseljenci, rekla, da bo za nekaj let. Ko se bodo razmere na Češkem spremenile ... Pa je trajalo kar dolgo, preden so podrli berlinski zid in se je dvignila železna zavesa. Takrat sva že imela tri otroke in nov dom v Ameriki. Mož pa ameriško državljanstvo. Jaz sem se dolga leta upirala. Nisem se počutila kot Američanka. Vedno sem se strašno veselila, da bom šla s hčerkami na poletne počitnice v Slovenijo, pogrešala

sem pokrajino, hrano, prijateljsko družbo. Ko je bilo konec počitnic, sem šla s težkim srcem na letalo. Govorila sem, da komaj čakam, da grem domov, kar je moža kar malo jezilo. Dom je tam, kjer so družina in otroci, je govoril. Za moža je bilo drugače. Ni se mogel vrniti v domovino, moral je sprejeti to žalostno dejstvo, in takoj, ko je uradno mogel, je zaprosil za ameriško državljanstvo. Saj ga je tudi še posebej potreboval za delo inženirja na mednarodnih projektih. Večkrat me je spraševal, kdaj bom imela ameriško državljanstvo. Potem pa je tudi zame prišel preobrat, v nekem trenutku je nekdo pred mano začel obrekovati Ameriko in me je ujezilo in prizadelo. Začutila sem, da moram svojo novo domovino braniti pred ljudmi, ki jo poznajo le iz (večinoma slabih) filmov in govoric. Takrat sem se zavedla, da se že bolj počutim doma v Ameriki kot v Sloveniji in sem zaprosila za ameriško državljanstvo. Še vedno se rada vsako leto vračam v Slovenijo, a se po obisku veselim povratka domov.

S čim se ti je bilo (ali se ti je še) v tujini težko soočati, kaj ti je bolj všeč kot doma?

Na začetku se mi je bilo res težko navaditi. Američani so na splošno zelo prijazni ljudje, prijetni sosede, ki se ne vtikajo v druge, nimajo pa prav globokih prijateljskih odnosov. Morda je to samoobramba, kajti ljudje se zelo veliko selijo za delom, za boljšimi možnostmi, v večje stanovanje ali hišo. Ne morejo se preveč navezati na sosede, saj se bodo morali prej ali slej posloviti. No, morda je v manjših mestih in drugih ameriških državah kaj drugače, v Kaliforniji je pač tako. Nihče ne pride na kavico kar tako, zato ker je bil ravno v bližini. Na obiske se je treba najaviti vnaprej, oziroma moraš biti povabljen. Tu obstaja protokol za druženje. Večerja ali zabava je točno odmerjena po času. Če vabilo pravi od šestih do devetih, se ob devetih ljudje spokajo in gredo domov. To se nam, Evropejcem, ali morda Slovencem, zdi neumno, a po svoje je tudi prav, saj imajo ljudje še druge obveznosti, otroke, ki jih je treba dati spat, da gredo lahko naslednji dan v šolo ali na nogometni turnir, ali pa sami vstajajo zgodaj, ker imajo dolgo pot v službo. No, mladi so bolj sproščeni in potegnejo v noč, pa marsikdo do jutra obleži na kavču. Pri osveščenih mladih mi je všeč, da ne vozijo, kadar pijejo. Ko se dobijo, je eden v skupini določen za voznika in ne spije niti kapljice alkohola.

Na začetku sem tudi grozno pogrešala črn kruh in pršut in dobro kavo, sedaj pa se je na srečo končno vse to spremenilo. Dobre hrane, še posebej sadja in zelenjave pa sira ni več težko najti. No, Amerika je velika, na kakšni dolgi poti, ob nekaterih avtocestah, še vedno ni drugega kot McDonaldsi ali Burger Kingi. Ti zelo pripomorejo k vesplošni debelosti Američanov. To je res groza. Ampak tudi drugod po svetu je debelost že množična, tudi v Evropi. Gotovo je za to kriva Amerika, ki vsiljuje svoje McDonaldse in Starbuckse! Sem se že kar navadila, da je trenutno za vse kriva Amerika. Zadnje čase to mantra še posebej pogosto poslušam na obiskih v Sloveniji. Za ekonomsko krizo v Grčiji, za vojno v Siriji, tudi za ukrajinske spopade. Prav gotovo je marsikaj narobe v Ameriki ter v njeni politični in vojaški sferi, za vse svetovne težave pa vendarle ne more odgovarjati sama. Prepričana sem, da bi se vojna v Bosni vlekla še nadaljnih deset let, če ne bi nastopili Američani. In si s tem nakopali večno sovraštvo Srbov, seveda. Kakor so Američani lahko zoprni s svojim ponosom na slavno USA (malo bi se takega ponosa lahko navzeli tudi Slovenci, ki ga pa pokažejo le pri športnih zmagah), pa so tudi zelo kritični in glasni doma. Vsekakor jaz in vsi moji znanci ne moremo razumeti, da je lahko orožarski lobi tako močan, da spodreže vse politike, ki poskušajo spremeniti zakone o lastništvu orožja. In tudi tega, da jih toliko ljudi podpira in da je toliko ljudi proti obveznemu zdravstvenemu zavarovanju. Ljudi se da hitro zmanipulirati, da pljuvajo v lastno skledo, predvsem z glasnim kričanjem na televiziji. Sicer pa se mi zdi, da se razmere v Sloveniji prav na zdravstvenem področju krizno približujejo ameriškim, kjer imajo le ljudje z denarjem ali dobro službo tudi dobro zdravstveno varstvo.

Si kaj pogrešala pomoč bližnjih, ko so bile hčerke še majhne?

Pa še kako. Prav zato sem tudi ostala doma z otroki. Nisem si znala predstavljati, da bi imela otroke po 10 ur na dan v varstvu že prvi mesec po porodu. Nobene babice, da bi pomagala varovati ali vsaj vzeti otroke iz šole, pa še skuhati kosilo in kaj oprati. Glede tega si marsikatera slovenska mamica še vedno lahko obližne vseh deset prstov. Čeprav se tudi v Sloveniji stvari spreminjajo na slabše, delovnik za starše je daljši, babice in dedki gredo kasneje v pokoj. Moram pa reči, da mi je moja mami kot babica dala najlepše darilo, po vsakem porodu mi je prišla za šest tednov na pomoč. Če je bilo treba, je vzela tudi neplačan dopust in priletela na drugi konec sveta. Pri zadnji vnučki je celo prišla pravočasno, da je lahko prerezala popkovnico, saj je bila hči rojena doma. Sedaj to poskušam poplačati s tem, da pomagam pastorki z njenima dvema majhnima otrokoma, čeprav živi v Pragi. No, vsaj en izgovor več, da se pogosteje odpravim v Evropo.

Kako pogosto si v Sloveniji, kako si povezana z domovino, kako jo vidiš od zunaj?

V Slovenijo prihajam vsaj enkrat na leto. Dolgo časa sem bila na pisateljski navezi in sodelovala z različnimi revijami in založbami. To mi je tudi pomagalo bolje ohranjati jezik. Sedaj pa sem od doma že dalj, kot sem bila doma v mladosti in je te vezi težje vzdrževati. Če povem po pravici, me je letošnji poletni obisk kar malo potolkel. Mogoče je bila temu kriva velika vročina. Ljudje se mi zdijo bolj brez upanja, mladi nimajo perspektive, levi in desni se prerekajo zaradi zgodovinskih dogodkov in semantike, medtem pa se veselo krade in laže, politika je skorumpirana, cerkev grabi moč. Spomnim se, kako sem bila ponosna na Slovenijo, ko se je osamosvojila. Kako so jo opevali zahodni mediji, kot najbolj napredno, ekonomsko močno in neskorumpirano med vsemi vzhodnoevropskimi deželami. V Ameriki sem imela sosedo Hrvatico, ki se je držala za glavo in mi govorila, vi, Slovenci, vi znate, zakaj so Hrvati take barabe? Sedaj me je pa sram, ko vidim, kaj se dogaja. Le upam lahko, da je po padcu komunizma nihalo zdaj zanihalo čisto na drugo stran, k najslabšemu kapitalizmu in se bo kmalu začelo vračati v sredino. Tako kot je bilo komunizmov več sort, in je bil jugoslovanski eden milejših, je tudi kapitalizmov več, nekateri so bolj kruti od drugih.

Kakšno je tvoje življenje v ZDA? Se tam kaj družiš z drugimi Slovenci?

Moje življenje je zanimivo in pestro. Ker ne hodim v redno službo, se lahko ukvarjam s številnimi stvarmi, ki jih ob polnem delovnem času niti zdaleč ne bi mogla početi. Sedaj, ko so hčere že odrasle in so odšle od doma, imam tudi več časa in manj skrbi. Pa tudi manj finančnih stresov, saj je študij v Ameriki neznansko drag in družine zelo izčrpa. Kar ne pomeni, da nisem zaposlena, včasih kar od jutra do večera, le redne plače ne dobim. Veliko delam v prostovoljstvu. Na lokalni ravni sodelujem v Ameriški zvezi univerzitetnih žensk, ki je zelo napredna organizacija. Na mednarodni ravni sem v odborih dveh neprofitnih organizacij, zato organiziram veliko prireditev za zbiranje sredstev. Organiziram tudi potovanja skupin prostovoljcev in univerzitetna predavanja. Pišem poročila, spletne bloge, mesečne novice, pa še kakšen popotni članek ali intervju za revije ali časopise.

Z drugimi Slovenci se ne družim veliko, občasno se udeležim srečanja v Slovenskem klubu v San Franciscu, grem na slovenski koncert ali film. Zadnjič sem bila na klavirskem koncertu znane slovenske pianistke Tomšič-Srebotnjakove in srečala kar nekaj slovenskih znancev. Pozdravim tudi slovenskega veleposlanika, če pride v naš konec.

Kot si povedala, veliko delaš kot prostovoljka: delala si kot svetovalka za dojenje, vzgojo otrok, pisala tudi knjige o tem, pomagaš ljudem v revnih predelih sveta - zakaj se ti zdi to pomembno?

Z dojenjem in vzgojo otrok se ne ukvarjam več, odkar sem prenehala delati v Centru za žensko zdravje, razen, kolikor lahko svetujem pastorki in njenim prijateljicam. Veliko pa potujem po svetu in skušam po svojih močeh pomagati tistim, ki imajo mnogo manj kot naša družina. Hčeram sem vedno govorila: "Od vsakega, ki mu je veliko dano, se veliko pričakuje!" Njim so bile dane vse najboljše možnosti. Meni je bilo dano zdravje, ki ga mnogi nimajo, topel dom in streha nad glavo, ki je mnogi nimajo, poln želodec, izobrazba, skrbni starši in zdravi otroci. Imam več, kot potrebujem, zato lahko dam nekaj drugim. Imam tudi čas, energijo in voljo, da spodbujam druge ljudi, naj se mi pridružijo na humanitarni poti. Sicer pa menim, da po 50. letu nastopi čas, ko je treba prenehati kopičiti zase in začeti dajati od sebe. Več kot enih čevljev ne morem imeti obutih naenkrat. Ne potrebujem torbic v vseh odtenkih in v omarah imam dovolj oblačil, da mi vsaj mesec dni ni treba ničesar oprati. Na svojih potovanjih pa srečujem ljudi, ki imajo le eno srajco, nobenih čevljev in ne vedo, kaj bodo dali svojim otrokom zvečer v usta. Tudi rojstnodnevni in božični daril ne potrebujem. Namesto drage svilene rute ali ogrlice mi zgradite vodnjak v mojo čast. Stane enako – 250 dolarjev, bo pa to darilo zelo izboljšalo življenje in zdravje družine v Kambodži.

Kje vse si že bila s svojimi humanitarnimi projekti, kje si trenutno, kaj še načrtuješ?

Z različnimi projekti sem bila po mnogih deželah sveta, v Afriki, Aziji, Južni Ameriki. Najpogosteje se vračam v Kambodžo in pomagam na podeželju, kjer gradimo vodnjake, latrine, šole ... Trenutno sem v Panami, kjer pomagam možu in najmlajši hčeri pri njunem projektu prostovoljne gradnje mostu za pešce čez reko v oddaljeni vasi. Zbrali smo vsa finančna sredstva in skupino inženirjev z različnih koncev Amerike, ki bodo v dveh tednih s pomočjo domačinov zgradili viseč železen most. Tega in drugih projektov se ne lotevam, ker bi se mi ljudje smilili, ampak iz zelo sebičnih razlogov: bogatijo mi življenje in popotovanja. Spoznavam ljudi, ki jih drugače

nikoli ne bi, vidim dežele v čisto drugačni, bližnji, resničnejši luči kot bi jih na potovanju z agencijo. Naučim se veliko novega in bogatim svoja spoznanja.

Kako tvoji otroci doživljajo Slovenijo?

Moja dekleta Tisa, Lana in Naja imajo tri državljanstva: ameriško, češko in slovensko. Govorijo še kar dobro slovensko in pogosto obiskujejo Slovenijo. Zanje je Zatrnik pod Pokljuko rajska dežela in Bled pravljica. Veliko sveta so že prepotovale in mislim, da zato vidijo življenje drugače kot njihovi mladi sonarodnjaki. Upam, da so dobile najboljše iz evropske in ameriške zakladnice.

Z družino za božič.

Na Bledu z vnučko Lili.

Mati in hči.